

технології, як і бухгалтерський облік. Крім того, жоден скільки-небудь серйозний виробничий (від картоплесховища до зрошуваної системи) об'єкт не може бути збудований без відповідної технологічної, інженерної, будівельної документації. Її наявність законодавчо обов'язкова. Такою ж мірою має бути обов'язковим для сільськогосподарського підприємства і план його організації та функціонування. Якщо облік потрапив до законодавчих документів як елемент фіскального механізму, то це не означає, що він не відноситься до системи внутрішнього управління.

Вважаємо, що є усі підстави для постановки питання про підвищення ролі планових документів і в системі кредитно-розрахункового обслуговування сільськогосподарських підприємств. Зараз ті банки, що займаються агрокредитуванням, вимагають лише бізнес-плани та заставу і майже не цікавляться поточними річними планами виробничо-фінансової діяльності підприємств. В цьому відношенні вартий уваги досвід Ізраїлю, де фінансовий план виробника затверджується банком і він же разом з представниками Міністерства сільського господарства, місцевої адміністрації та федерації виробників контролює його виконання.

Для наших умов не була б великим порушенням принципів демократії і вимога з боку фіскальних органів подавати до початку року фінансовий план підприємства з розрахунками суми податків. За таких умов технологія розробки та прийняття державного бюджету була б не лише набагато простішою, а й ефективнішою, оскільки потенційних неплатників податків можна було б виявляти заздалегідь, профілактично.

Отже, і в умовах ринку є всі підстави вважати планування незамінним елементом управлінської технології, обов'язковість ведення якої варта законодавчого закріплення. Підвищення офіційного статусу планування на підприємствах забезпечить і підвищення якісного рівня ведення бухгалтерського обліку.

Звичайно, слід також брати до уваги незавершений і однобокий характер економічних реформ в Україні, зокрема, відсутність ефективного механізму банкрутства. Теоретично можна передбачати, що цей та інші елементи реформи сприятимуть підвищенню ролі планування на підприємстві.

Прус Юрій

к.е.н., доцент, начальник науково-дослідної частини
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь
Україна

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Поступовий розвиток економіки України супроводжується формуванням ринку землі та створенням відповідної інфраструктури. Ринок земель

сільськогосподарського призначення – це система економіко-правових відносин, що забезпечує його суб'єктам здійснення цивільно-правових угод з приводу переходу права власності на земельну ділянку або права користування нею з урахуванням попиту та пропозиції [1]. На сьогодні ринок землі розглядається в контексті завершення земельної реформа, яка представляє собою комплекс правових, економічних, технічних і організаційних заходів, здійснення яких забезпечує удосконалення земельних відносин і перехід до нового земельного устрою.

Земельний устрій (земельний лад) – це цілість земельних стосунків певної країни, система володіння і користування землею [2]. Будь-який земельний устрій так чи інакше передбачає обіг земель, адже об'єкти власності (земельні ділянки) раніше чи пізніше в силу державних, муніципальних чи приватних інтересів можуть змінювати суб'єктів власності. Навіть за радянських часів коли існувало право «вічного користування землею», землекористування колгоспів та радгоспів подрібнювалося чи укрупнювалося в силу тих чи інших організаційно-економічних факторів. Звісно, це явище було не масовим та відбувалося в адміністративному порядку, але саме існування свідчило про його необхідність.

Загалом земельний обіг поділяється на: ринковий (купівля-продаж, обмін, оренда, емфітевзис, застава); квазіринковий (передача земельної ділянки або права її оренди до статутного фонду сільськогосподарського підприємства); неринковий (спадкування, дарування, примусове вилучення, безплатна передача у приватну власність державних земель) [3].

Умовами земельного обігу слід вважати ті обставини, які впливають на його обсяги та динаміку. До основних із них відносяться: рівень, динаміка та диференціація ресурсозабезпеченості і ефективності господарювання власників та землекористувачів; питома вага економічно активних землевласників та спадкоємців землевласників, які проживають поряд із земельною ділянкою, рівень безробіття серед них, їх віковий та освітній рівень; розвиток малого несільськогосподарського підприємництва; розміри сільськогосподарських підприємств; розвиток крупного промислового виробництва; порівняльна дохідність сільського господарства та інших можливих галузей самостійного ведення бізнесу; рівень законодавчого забезпечення прав землевласників та землекористувачів.

Найпоширенішою ринковою операцією із землею виступає її оренда. Зокрема, в Запорізькій області 23 % сільськогосподарських угідь використовуються на підставі приватної власності, 62 % – на підставі оренди та 15 % – на підставі постійного користування. Зауважимо, що ринок купівлі-продажу сільськогосподарських угідь в Україні на сьогодні існує й без особливого законодавчого забезпечення. Але він стосується тільки сільськогосподарських угідь, які не відносяться по цільовому призначенню до земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Займають вони 18 % всіх сільськогосподарських угідь.

Очікуване запровадження ринку купівлі-продажу угідь для ведення товарного сільськогосподарського виробництва є об'єктивним. Головна причина – нинішні характеристики та зміни у процесі спадкування складу власників ділянок для товарного сільськогосподарського виробництва. Вони є основними приватними землевласниками (90 % всіх приватних сільськогосподарських угідь), і за нашими прогнозами, до 2027 р. зміниться 70 % тих осіб, які були власниками у 2007 р., причому 28 % – це будуть спадкоємці спадкоємців, тобто майже 30 % земельних ділянок двічі змінять власників. А до 2037 р. у процесі спадкування взагалі поміняються всі власники із тих осіб, які були у 2007 р., і вже 40 % земельних ділянок двічі змінять власників. Такі зміни невідворотно вимагатимуть запровадження ринку купівлі-продажу угідь для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Узагальнення наших та інших досліджень дозволяє констатувати, що земельні ділянки були одержані при поділі землі або у спадщину, у власників землі спостерігається похилий вік та відсутність довгострокових інтересів щодо землі, часто відсутні можливості або бажання використовувати ділянку самостійно, також переважно відсутні підприємницькі навички та правові знання, переважає готовність віддавати землю у користування іншим особам заради додаткового доходу.

Фахівці та практики це все розуміють, і дискусія має переходити із сфери «запроваджувати – не запроваджувати» до сфери встановлення прозорих правил гри на ринку землі, недопущення монополізму чи олігополізму на ньому, забезпечення захисту та підтримки національного товаровиробника, створення дієвої інфраструктури ринку землі, забезпечення ефективної системи відповідальності за збереження якості ґрунтів, тобто до того комплексу завдань, які дозволять сформувати в Україні цивілізований ринок землі.

Список використаних джерел

1. Федоров М. М. Особливості формування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні. *Економіка АПК*. 2007. №5. С. 73-77.
2. Третяк А. М., Третяк В. М., Панчук О. Я. Нова модель земельного устрою в Україні у зв'язку із реформою місцевого самоврядування. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2017. №2. С. 3–12.
3. Прус Ю.О. Складові елементи ринку землі та земельного обороту. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки*. Вип. 54. Харків: ХНТУСГ. 2007. С. 55-62.

Плотніченко Світлана

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь
Україна

ІМІДЖ ПІДПРИЄМСТВ ОРГАНІВ ВЛАДИ